

Uitspraak Geschillencommissie Financiële Dienstverlening nr. 2021-1060 (mr. F.H.E. Boerma, voorzitter en mr. P. Meijer, secretaris)

Klacht ontvangen op	: 15 juli 2021
Ingediend door	: De consument
Tegen	: De Volksbank N.V., h.o.d.n. SNS Bank, gevestigd te Utrecht, verder te noemen de bank
Datum uitspraak	: 15 december 2021
Aard uitspraak	: Bindend advies
Uitkomst	: Vordering afgewezen
Bijlage	: Relevante bepalingen uit het burgerlijk wetboek, de algemene voorwaarden en algemene bankvoorwaarden

Samenvatting

De bank mag van de consument een verklaring van erfrecht eisen voor het wijzigen van de tenaamstelling van de hypothecaire geldlening en het ontslag uit hoofdelijke aansprakelijkheid van de erflaatster. Nu de bank zich er van dient te vergewissen wie de erfgenamen zijn en wat hun beslissing is ten aanzien van de erfenis om het verzoek van de consument te kunnen beoordelen, acht de commissie het naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid niet onaanvaardbaar dat zij in dit geval om een verklaring van erfrecht heeft verzocht. De vordering van de consument wordt afgewezen.

1. De procedure

- 1.1 De commissie beslist op basis van haar reglement en op basis van de door partijen aan Kifid ingestuurde documenten inclusief bijlagen. Het gaat om: 1) het klachtformulier van de consument; 2) het verweerschrift van de bank; 3) de aanvulling op het verweerschrift van de bank; 4) de repliek van de consument en 5) de dupliek van bank.
- 1.2 De commissie is van oordeel dat het niet nodig is de zaak mondeling te behandelen. De zaak wordt daarom op grond van de stukken beslist.
- 1.3 De consument en de bank hebben gekozen voor een bindend advies. Dit betekent dat partijen elkaar aan de uitspraak kunnen houden.

2. Het geschil

Wat is er gebeurd?

- 2.1 De consument en zijn echtgenote hebben in het verleden samen een spaar- en betaalrekening en een hypothecaire geldlening (verder: hypotheek) bij de bank afgesloten. Begin 2021 komt de echtgenote van de consument te overlijden.

De consument meldt het overlijden van zijn echtgenote (verder: de erflaatster) bij de bank en verzoekt de bank de tenaamstelling van de spaar- en betaalrekening te wijzigen en alleen op zijn naam te zetten. In het gesprek met de bank vermeldt de consument dat de erflaatster een testament heeft waarin hij als erfgenaam wordt benoemd en de gezamenlijke woning niet verkocht zal worden. De consument vraagt de bank om de hypotheek alleen op zijn naam te zetten.

- 2.2 Voor het wijzigen van de tenaamstelling van de en/of spaar- en betaalrekening kan de consument volgens de bank volstaan met het overleggen van een bankverklaring. Voor het wijzigen van de tenaamstelling van de hypotheek vraagt de bank de consument om een verklaring van erfrecht te overleggen. De consument levert de gevraagde verklaring van erfrecht aan, maar vordert later de hiervoor gemaakte kosten van € 615,60 terug van de bank.

De klacht en vordering

- 2.3 Volgens de consument heeft de bank ten onrechte een verklaring van erfrecht gevraagd van hem na het overlijden van de erflaatster. De consument is van mening dat de hypotheekakte van kracht blijft en hij door het overlijden van de erflaatster hoofdelijk aansprakelijk geworden is. De vraag of er een testament is, is volgens de consument niet relevant. In eerste instantie vordert de consument de volledige kosten van de verklaring van erfrecht van de bank terug. Later past de consument zijn vordering aan naar het verschil in kosten tussen een verklaring van erfrecht en een verklaring van executele. Volgens de consument komt dit neer op een bedrag van € 391,-
- 2.4 De consument stelt dat de bank voor een aanpassing van de tenaamstelling van de hypotheek voldoende heeft aan een verklaring van executele. Dit zou onder andere blijken uit de beslisboom die de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) heeft opgesteld voor dit soort zaken.

Het verweer

- 2.5 De bank heeft verweer gevoerd tegen de stellingen van de consument. Voor zover relevant zal de commissie bij de beoordeling daarop ingaan.

3. De beoordeling

- 3.1 De commissie ziet zich gesteld voor de vraag of de bank een verklaring van erfrecht kan eisen van de consument, voor het wijzigen van de tenaamstelling van de hypotheek en het ontslag van de erflaatster uit hoofdelijke aansprakelijkheid. De commissie is van oordeel dat dit kan en licht hieronder toe waarom.

De van toepassing zijnde voorwaarden

- 3.2 Er bestaat discussie tussen partijen over de op de overeenkomst van toepassing zijnde voorwaarden. De hypotheek is afgesloten in 2008. Uit de door de bank overgelegde hypotheek-offerte blijkt dat de Algemene Voorwaarden van Geldlening en Hypotheekverlening versie oktober 2005 en de Algemene Voorwaarden van de bank van toepassing verklaard zijn op de overeenkomst. De door de bank overgelegde offerte is echter niet ondertekend door de consument (en/of de erflaatster), waardoor de commissie uit deze offerte niet de conclusie kan trekken dat de consument akkoord gegaan is met de toepasselijkheid van de in de hypotheekofferte genoemde voorwaarden. In de hypotheekakte zijn de Algemene Voorwaarden van Geldlening en Hypotheekverlening SNS Bank uit oktober 2005 (verder: de algemene voorwaarden) van toepassing verklaard op de overeenkomst. Uit de hypotheekakte blijkt verder dat de consument en de erflaatster een exemplaar hiervan ontvangen hebben en van de inhoud hiervan kennis hebben genomen. Door de consument wordt ook niet betwist dat deze algemene voorwaarden van toepassing zijn op de overeenkomst. De commissie gaat er dan ook van uit dat deze voorwaarden in elk geval op de overeenkomst van toepassing zijn.
- 3.3 In de algemene voorwaarden is géén bepaling opgenomen waaruit blijkt dat de bank bij het overlijden van één van de schuldenaren, een verklaring van erfrecht kan verlangen voor het wijzigen van de tenaamstelling van de hypotheek en/of een ontslag uit hoofdelijke aansprakelijkheid. Echter, in artikel 6 van de algemene voorwaarden worden de Algemene Bankvoorwaarden van toepassing verklaard op alle betrekkingen tussen de schuldenaar en de bank. In dit artikel is eveneens opgenomen dat door ondertekening van de geldlening-overeenkomst en/of de hypotheekakte en/of de pandakte, de schuldenaar verklaart deze voorwaarden ontvangen te hebben en van de inhoud kennis genomen te hebben. Onder de Algemene Bankvoorwaarden wordt verstaan: De Algemene voorwaarden van de bank, zoals gedeponeerd door de Nederlandse Vereniging van Banken ter griffie van de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam op 22 december 1999, zoals deze van tijd tot tijd worden gewijzigd (zie de definitie van “Algemene Bankvoorwaarden” in hoofdstuk I artikel I van de algemene voorwaarden).
- 3.4 Naast het feit dat de Algemene Bankvoorwaarden van toepassing verklaard zijn in de algemene voorwaarden, hebben de consument en de erflaatster de toepasselijkheid hiervan expliciet aanvaard door het ondertekenen van het rentewijzigingsvoorstel in 2015. De commissie gaat er, gelet op het voorgaande, dan ook van uit dat op de overeenkomst tussen de consument en de bank zowel de algemene voorwaarden als de Algemene Bankvoorwaarden van toepassing zijn. De commissie merkt op dat het voor de beoordeling niet uitmaakt of de Algemene Bankvoorwaarden van 2009 dan wel de Algemene Bankvoorwaarden van 2017 van toepassing zijn, nu de strekking van de tekst van de relevante artikelen gelijk is in beide versies.

De tekst van de relevante artikelen van beide versies is opgenomen in de bijlage. In het vervolg zal de commissie uitgaan van de Algemene Bankvoorwaarden 2017 (verder: de algemene bankvoorwaarden).

- 3.5 Uit artikel 13 lid 2 van de algemene bankvoorwaarden volgt dat na het overlijden van de klant de bank degene die optreedt namens de nalatenschap van de erflater kan vragen om een verklaring van erfrecht. Afhankelijk van de omvang van de nalatenschap en andere factoren kunnen ook andere documenten of informatie voldoende zijn voor de bank. De bank heeft een bepaalde mate van beleidsvrijheid bij het bepalen van de documenten die zij verlangt van degene die namens de nalatenschap optreedt en kan dus onder andere een verklaring van erfrecht eisen. Dit kan anders zijn indien de bank van haar beleidsvrijheid gebruik maakt op een wijze die naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is.¹

Verklaring van erfrecht of verklaring van executele

- 3.6 In artikel 4:188 van het Burgerlijk Wetboek (BW) is omschreven wat een verklaring van erfrecht is. Volgens dit artikel is dit een notariële akte, waarin de notaris onder andere aangeeft welke personen erfgenaam zijn en of zij de nalatenschap reeds hebben aanvaard. Daarnaast staat in de verklaring van erfrecht of er sprake is van een executeur die over het beheer van de nalatenschap gaat en zo ja, wie deze persoon is. De notaris kan ook een andere vorm van de verklaring van erfrecht afgeven, namelijk een verklaring van executele. Hierin staat wie er benoemd is tot executeur en wat zijn bevoegdheden zijn (artikel 4:188 lid 1 sub d en e BW). Met een dergelijke verklaring kan een executeur zich tegenover derden legitimeren als persoon die tot het vermogen van de erflater is gerechtigd.²
- 3.7 De consument en de erflaatster hadden samen een schuld bij de bank in de vorm van een hypotheek, waarvoor zij beiden hoofdelijk aansprakelijk waren (zie de hypotheekakte en o.a. artikel 21 en 28 van de algemene voorwaarden). De hypotheek werd als gevolg van het overlijden van de erflaatster op grond van artikel 15 lid 1 sub a van de algemene voorwaarden vervroegd opeisbaar. De erfgenamen van de erflaatster zijn door het overlijden in haar rechten en plichten getreden. Haar rechten en plichten zijn niet, zoals de consument lijkt te stellen, na haar overlijden (van rechtswege) overgegaan op de medecontractant (de consument). De consument heeft de bank verzocht de erflaatster te ontslaan uit hoofdelijke aansprakelijkheid en de hypotheek alleen op zijn naam voort te zetten. Om dit verzoek te kunnen beoordelen dient de bank te weten wie de erfgenamen zijn (en wie dus in de rechten en plichten van de erflaatster treden) en wat hun beslissing is ten aanzien van de nalatenschap.

¹ Zie ook: Kifid GC 2018-208, overweging 4.3 en Kifid GC 2021-0610, overweging 3.2, te vinden op www.kifid.nl

² Zie ook: Kifid GC 2020-997, overweging 3.2, te vinden op www.kifid.nl

Wanneer er sprake is van een zuivere aanvaarding kan de bank (als dit verzoek gedaan wordt) beoordelen of de erfgenaam / een van de erfgenamen de hypotheek aan de hand van de daarvoor geldende financieringsnormen kan overnemen. Wanneer er echter sprake is van een beneficiaire aanvaarding of een verwerping van de nalatenschap zal er gekeken worden naar de mogelijkheid tot verkoop van de woning (en dus een aflossing van de hypotheek). Om het verzoek van de consument om de hypotheek alleen voort te zetten te kunnen beoordelen, is het dus van groot belang dat de bank weet wie de erfgenamen zijn en wat hun beslissing is ten aanzien van de nalatenschap.

- 3.8 Een verklaring van executele zegt alleen iets over wie de executeur testamentair is en wat zijn of haar bevoegdheden zijn. Wie de erfgenamen zijn en wat hun beslissing is ten aanzien van de nalatenschap staat niet vermeld in een verklaring van executele. De executeur testamentair kan tevens de erfgenaam / een van de erfgenamen zijn, maar dit hoeft niet. De executeur testamentair kan handelingen verrichten ter vereffening, verdeling en afhandeling van de nalatenschap, maar kan niet zelfstandig (zonder toestemming van de erfgenamen) de tenaamstelling van de hypotheek wijzigen en/of de erflaatster laten ontslaan uit hoofdelijke aansprakelijkheid. Dat de bank voor de wijziging van de tenaamstelling van de hypotheek en het ontslag uit hoofdelijke aansprakelijkheid geen genoegen neemt met een verklaring van executele is dan ook begrijpelijk, gelet op zowel de belangen van de bank als de belangen van de erfgenamen en naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid niet onaanvaardbaar.

Testament

- 3.9 De bank hoeft ook geen genoegen te nemen met het overleggen van een kopie van het testament. Het is de bank immers niet bekend of het overgelegde testament het laatst opgestelde testament is en ook zegt een testament niet wat de beslissing van de erfgenamen is ten aanzien van de erfenis. Dit is juist informatie die de notaris controleert en achterhaalt en opneemt in een verklaring van erfrecht. Ook de “juridische uitleg” van het testament wordt hiermee aan de notaris overgelaten. Wanneer er geen testament is opgesteld dan geldt de wettelijke verdeling en is in sommige gevallen (bijvoorbeeld wanneer een langstlevende echtgenoot vraagt om uitkering van een gering banksaldo) geen verklaring van erfrecht nodig, omdat deze “juridische uitleg” van een testament dan niet nodig is. Of er sprake is van een testament of niet kan dus, anders dan dat de consument stelt, wel degelijk relevant zijn voor de vraag welke documenten een bank verlangt van degene die namens de nalatenschap optreedt.

Beslisboom Nederlandse Vereniging van Banken (NVB)

- 3.10 De Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) heeft een richtlijn opgesteld voor in welke gevallen een bank de (geld)zaken kan afwikkelen zonder een verklaring van erfrecht. De bank heeft de consument een formulier met hierin de beslisboom van de NVB toegezonden.

De consument meent uit deze beslisboom te kunnen opmaken dat in zijn geval een verklaring van erfrecht óf een verklaring van executele nodig was. Hieruit blijkt volgens hem een keuzevrijheid en de consument concludeert dat hij dus had kunnen volstaan met het aanleveren van een verklaring van executele. De commissie volgt de consument niet in dit argument. Uit het door de bank overgelegde formulier (genaamd “Formulier-Beschikken over bankrekening overleden echtgenoot/partner”) blijkt duidelijk dat dit bedoeld is voor het kunnen beschikken over (het saldo van) de bankrekening van een overleden echtgenoot of partner. Dit is dus niet bedoeld voor het wijzigen van de tenaamstelling van een hypotheek of het laten ontslaan uit hoofdelijke aansprakelijkheid. Hier komt bij dat uit de beslisboom niet de door de consument gestelde keuzevrijheid volgt. Het formulier kan enkel gebruikt worden om vast te stellen in welke gevallen de bank wil uitbetalen zonder een document van de notaris (een verklaring van erfrecht of executele) en in welke gevallen niet.

- 3.11 De commissie is, gelet op het voorgaande, van oordeel dat de bank op grond van artikel 13 lid 2 van de algemene bankvoorwaarden gerechtigd was om een verklaring van erfrecht van de consument te verlangen voor wijziging van de tenaamstelling van de hypotheek en het ontslag van de erflaatster uit hoofdelijke aansprakelijkheid en dit in deze situatie naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid niet onaanvaardbaar was.

4. De beslissing

De commissie wijst de vordering af.

Deze uitspraak is een bindend advies. Tegen deze uitspraak kunt u beroep instellen bij de Commissie van Beroep Financiële Dienstverlening als wordt voldaan aan de vereisten van artikel 2 van het Reglement van de Commissie van Beroep Financiële Dienstverlening. Voor het instellen van beroep geldt een termijn van zes weken na verzending van deze uitspraak. Het reglement van de commissie van beroep en meer informatie over het instellen van beroep kunt u vinden op de website www.kifid.nl/in-beroep-gaan-bij-kifid.

Binnen twee weken na de verzenddatum van deze uitspraak kunt u een schriftelijk verzoek indienen tot herstel van vergissingen in de uitspraak zoals schrijffouten, een verkeerde naam/datum of rekenfouten. De beslissing van de geschillencommissie in de uitspraak kan hiermee niet ter discussie worden gesteld. Binnen een maand na de verzenddatum van de uitspraak kunt u een schriftelijk verzoek indienen om de uitspraak aan te vullen als u vindt dat de geschillencommissie niet heeft beslist over alle onderdelen van uw vordering. Dit ziet niet op de situatie waarin u meent dat de geschillencommissie in haar uitspraak niet uitdrukkelijk al uw argumenten, ter onderbouwing van uw vordering, heeft behandeld. Meer informatie hierover staat in artikel 40 van het reglement van de geschillencommissie, te vinden op de website www.kifid.nl/reglementen-en-statuten.

Bijlage - Relevante bepalingen uit het burgerlijk wetboek, de algemene voorwaarden en algemene bankvoorwaarden

Boek 4 BW

Artikel 188

1. Een verklaring van erfrecht is een notariële akte waarin een notaris een of meer van de volgende feiten vermeldt:

- a. dat een of meer in de verklaring genoemde personen, al dan niet voor bepaalde erfdelen, erfgenaam zijn of de enige erfgenamen zijn, met vermelding of zij de nalatenschap reeds hebben aanvaard;*
- b. dat al dan niet aan de echtgenoot van de erflater het vruchtgebruik van een of meer tot de nalatenschap behorende goederen krachtens afdeling 2 van titel 3 toekomt, met vermelding of aan hem een machtiging tot vervreemden of bezwaren of een bevoegdheid tot vervreemding en vertering is verleend, alsmede of en tot welk tijdstip de echtgenoot een beroep toekomt op artikel 29 leden 1 en 3;*
- c. dat de nalatenschap is verdeeld overeenkomstig artikel 13, met vermelding of en tot welk moment de echtgenoot de bevoegdheid toekomt als bedoeld in artikel 18 lid 1;*
- d. dat al dan niet het beheer van de nalatenschap aan executeurs, bewindvoerders of krachtens de derde afdeling van deze titel benoemde vereffenaars is opgedragen, met vermelding van hun bevoegdheden; of*
- e. dat een of meer in de verklaring genoemde personen executeur, bewindvoerder of vereffenaar zijn.*

2. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen nadere voorschriften omtrent de inhoud en de opstelling van deze verklaringen worden vastgesteld.

Algemene voorwaarden

Hoofdstuk I Algemene bepalingen

Artikel 1 Definities

In deze voorwaarden en de documenten waarop deze voorwaarden van toepassing zijn verklaard wordt verstaan onder

Algemene Bankvoorwaarden

De Algemene voorwaarden van de bank, zoals gedeponeerd door de Nederlandse Vereniging van Banken ter griffie van de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam op 22 december 1999, zoals deze van tijd tot tijd worden gewijzigd.

Artikel 6. Algemene Bankvoorwaarden

Op alle betrekkingen tussen enerzijds de schuldenaar, de hypotheekgever en de pandgever en anderzijds de bank zijn de Algemene Bankvoorwaarden van toepassing. Door ondertekening van de geldleningovereenkomst en/of de hypotheekakte en/of de pandakte verklaren de schuldenaar, de hypotheekgever en de pandgever deze voorwaarden te hebben ontvangen en van de inhoud daarvan kennis te hebben genomen.

Artikel 15. Vervroegde opeisbaarheid van de lening

15.1 In de navolgende gevallen is de lening direct opeisbaar. Bij opeising in deze gevallen is de schuldenaar aan de bank een rentedervingsvergoeding verschuldigd ter grootte van drie maanden de op het moment van opeising geldende rente over het opgeëiste bedrag.

(a) Bij overlijden van de schuldenaar;

(...)

Artikel 21. Meerdere schuldenaren

Bestaat de schuldenaar uit meerdere (rechts)personen, dan zijn deze personen jegens de bank ieder hoofdelijk verbonden voor alle verbintenissen uit hoofde van de geldleningovereenkomst.

Artikel 28. Meerdere hypotheek- en/of pandgevers

Rust een verplichting tot hypotheekverlening en/of verpanding op een hypotheek- en/of pandgever die uit meerdere (rechts)personen bestaat, dan zijn deze jegens de bank ieder hoofdelijk verbonden voor alle verbintenissen uit hoofde van die verplichting en uit hoofde van de hypotheekakte en/of de pandakte.

Algemene bankvoorwaarden 2009

13 Overlijden klant

(...)

2 Na het overlijden van de klant kan de bank verlangen dat degene(n) die stelt/stellen bevoegd te zijn (rechts) handelingen met betrekking tot de nalatenschap van de klant te verrichten ten bewijze daarvan een verklaring van erfrecht, afgegeven door een Nederlandse notaris, en/of andere door de bank acceptabel geoordeelde documenten aan de bank overlegt/overleggen.

(...)

Algemene Bankvoorwaarden 2017

13 OVERLIJDEN KLANT

Na uw overlijden.

(...)

2 Als wij om een verklaring van erfrecht vragen, moet degene die namens uw nalatenschap optreedt ons die geven. Deze verklaring van erfrecht moet zijn opgesteld door een Nederlandse notaris. Afhankelijk van de omvang van de nalatenschap en andere factoren kunnen ook andere documenten of informatie voor ons voldoende zijn.

(...)